

І.Я. ФРАНКО ПРО ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ГУМАНІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

1. Гончаренко С.У. *Український педагогічний словник*. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
2. Кларин М.В. *Педагогическая технология в учебном процессе: Анализ зарубежного опыта*. – М.: Знание, 1989. – 80 с.
3. Масол Л. *Інтерактивні технології викладання мистецтва у ЗНЗ* // 3б. наук. пр. – К.: Інститут Реклами, 2004. – 131 с.
4. Машибиц Е.И. *Психологические основы управления учебной деятельностью*. – К.: Вища школа, 1987. – 224 с.
5. Назарова Т.С. *Педагогические технологии: новый этап эволюции* // Педагогика. – 1997. – № 3. – С. 20 – 27.
6. *Освітні технології / За ред. О.М. Пехоти*. – К.: “А.С.К.”, 2002. – 255 с.
7. Селевко Г.К. *Современные образовательные технологии: Учебное пособие*. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
8. Терещенко Н.М. *Формування у підлітків готовності до самоосвіти в умовах модульного навчання: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09* / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2000. – 20 с.
9. Юцявичене П.А. *Принципы модульного обучения* // Сов. педагогика. – 1990. – № 1. – С. 55 – 60.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2009

УДК 821.161.2(XIX)

*Жанна Гушак, викладач кафедри машинознавства та охорони праці
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

І.Я. ФРАНКО ПРО ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ГУМАНІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглядається основні погляди українського мислителя на процес навчання та виховання учнів у гуманістичному ракурсі, вагомими чинниками якого є гуманізація та демократизація педагогічних стосунків.

Ключові слова: І.Я. Франко, учень, вчитель, виховання.

Постановка проблеми. Українці прагнуть жити у правовій, демократичній і соціальній державі. Бо саме у ній концентрується увесь комплекс економічних, політичних і культурно-духовних інтересів громадянина як індивіда, так і різних соціальних груп. Держава, на землях якої кожна особистість має належні умови для самостановлення, в якій на основі правових механізмів регулюються суспільні відносини і надаються їм загальнообов’язкового змісту, може на належному рівні виконувати повний обсяг управління справами суспільства і розпоряджатися його людськими, матеріальними і природними ресурсами. Саме у такій державі українська нація одержить гарантовані можливості для свого розвитку як суверенного партнера світового співтовариства.

Аналіз досягнень з проблеми. Аналіз сучасних наукових праць, автори яких Н. Сабат, С. Вдович, І. Курляк, Ю. Щербяк, Д. Герцюк показав, яким вагомим був вплив освітянських поглядів мислителя на розвиток ідеї гуманної

педагогіки в Західній Україні кінця XIX – початку XX століття. Однак недослідженим являється питання з’ясування основоположних ідей, принципів, що визначають гуманістичну сутність педагогічних поглядів І.Я. Франка.

Мета статті. Проаналізувати основні погляди І.Я. Франка на навчально-педагогічний процес, що визначають гуманістичну спрямованість педагогічної спадщини українського мислителя.

Виклад основного матеріалу. І.Я. Франко розглядав існування демократичного національно-державного утворення як безумовну умову розвитку особистості. “Нам дуже дивно, – писав І.Я.Франко у статті “Література, її завдання і найважливіші ціхи”, – що наші українські “народовці” так давно вже балакають о самостійності, а й досі чи не вміли, чи не сміли домовитися до ясного й одвертого заявлення свого права на самостійність політичну, якої свобідна, сполучена громада людей... Всяка самостійність не там, де більше крику, а там, де більше самостійної, розумної праці; а де має бути бесіда про таку працю в повнім значенні слова,

І.Я. ФРАНКО ПРО ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ГУМАНІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

там треба вперед добути собі повну свободу політичну і суспільну, без котрої й праця свободна та широка – зовсім неможлива“ [8, Т. 26. 9].

На думку І.Я. Франка, освіта виступає домінуючим фактором у процесі становлення демократичного суспільства, збереження його незалежності та подальшого розвитку. Перестаючи вирішувати лише прагматичні завдання в різних галузях життєдіяльності людини, вона трансформується у визначальний чинник стабільного функціонування української держави, а отже, створення сприятливих умов для розвитку особистості. Усвідомлюючи винятковість освіти у життєвому просторі, І.Я. Франко вважав її могутнім засобом формування індивідуальних якостей людини, її світоглядних пріоритетів та стимулів поведінки. Основною метою освітньої галузі у розумінні мислителя є виховання особистості, яка вміє реально оцінювати життєву ситуацію, нестандартно мислити, продукувати оригінальні ідеї та неодмінно досягати поставленої мети, проявляючи толерантне ставлення до іншої людини, навколишнього середовища та іншої національної чи державної спільноти.

Впродовж усього життя І.Я. Франко у своїй творчості яскраво висловлює протест проти тогочасної дійсності, яка робила примарними перспективи розвитку особистості. Він написав понад сто наукових та публіцистичних праць і художніх творів на тему виховання дітей та молоді. У цих працях, а також в окремих політичних, філософських, економічних та історичних творах І.Я. Франко з демократичних позицій свого гуманістичного світогляду розглянув проблеми педагогіки: стан освіти на українських землях в кінці XIX і на початку XX століть, мету, зміст і методи навчання і виховання, історія освіти і школи.

Провідними ідеями сучасних виховних технологій є гуманізація та демократизація педагогічних стосунків, які лежать в основі підвищення результативності виховного впливу. Гуманне ставлення педагога до учня – це зацікавленість його долею, толерантне сприйняття негативних якостей, відмова від прямого примусу у процесі корегування негативних особистих властивостей вихованця, що проявляються в поведінці та діяльності. Демократизація стосунків між учителем та школярем передбачає право останнього на помилку і на власне сприйняття дійсності. Тобто в центрі виховної системи ставиться особистість, рівень розвитку якої виступає критерієм результативності виховання.

Визнання учня базовим компонентом, об'єктом

і, що найголовніше, суб'єктом цілісного педагогічного процесу – головна умова гуманізації навчання та виховання, реформування всієї системи освіти. Сучасна школа має справу з унікальністю, самобутністю школяра, оскільки індивідуальність виявляється основним принципом і керівним методологічним положенням гуманістичного виховання. Особистісний підхід – це ставлення до вихованця як до особистості і відповідального суб'єкта власного розвитку, це взаємодія на основі суб'єкт-суб'єктних відносин і сприйняття його як найвищої життєвої цінності.

В оповіданні “Борис Граб” І.Я. Франко стверджує: зусиль тільки одного учасника навчально-виховного процесу – педагога – на вирішення завдань розвитку різних сфер індивідуальності не досить. Мислитель стверджує, що учень теж повинен активно співпрацювати з учителем: “... треба було довгих літ систематичної та терпеливої праці з боку вчителя та ретельного зусилля з боку ученика, щоб ... мов із зернятка, виплекати гарну рослину – чесну одвертість та правдивість характеру” [8, Т. 18, 190].

Найвища ціль виховання – це сформувати досконалу людину. Така особистість володіє розумом, духовною красою, працелюбністю, високими моральними якостями, фізичною силою, витривалістю, рисами борця за справедливість. Тобто, у навчально-виховному процесі необхідно розвивати інтелектуальні та фізичні здібності людини, здійснювати її високоморальне та естетичне становлення.

Різні суспільно-економічні умови реалізації мети виховання – формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості – призводять до конкретизації завдань. Зазначена ціль відповідає природі сучасної людини як члена демократичного та гуманного суспільства, що прагне до самоствердження, самореалізації, прояву всіх своїх природних задатків і здібностей. Адже всебічно розвивати серце й розум, своє тіло і дух – покликання кожної особи, що з'явилася на світ. Тому адекватної альтернативи меті виховання – всебічний та гармонійний розвиток особистості – немає. Це твердження залишається незмінним постулатом, до якого прагнуть сучасна вітчизняна та зарубіжна школи.

В оповіданні “Борис Граб” І.Я. Франко зобразив своє бачення ідеалу вихованця, тобто учня, якого повинні сформувати педагоги у навчально-виховному закладі: “... він з ... вродженими дарами лучив велику пильність, замилювання до порядку і точності і вироблене

І.Я. ФРАНКО ПРО ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ГУМАНІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

гімнастикою та фізичною працею здоров'я та сильну будову тіла ” [8, Т. 18, 177].

Але справжнє виховання є глибоко національним за своїм змістом. Воно є конкретно історичним виявом загальнолюдського і демократичного виховання. Національне виховання духовно відтворює в дітях народ, увічніює в підростаючому поколінні те самобутнє, неповторне, самодостатнє, що властиве кожній нації, так і загальнолюдське, яке є цементуючою єдністю для всіх націй.

І.Я. Франко стверджував, що особистість, яка здатна внести свою лепту у розвиток свого народу, може спричинитися до збагачення його культурних здобутків є “...наче дерево, що своїм корінням впирається якомога глибше і міцніше у свій рідний національний ґрунт, намагається ввісати в себе і переварити в собі якнайбільше його живих соків” [8, Т. 31, 34].

Національне виховання тільки тоді може називатись педагогічною системою, коли воно, вважаючи власний народ значущою цінністю, все таки регулюється принципами, прийнятими всім людством, тобто коли воно не ставить інтереси рідної нації вище цих загальноприйнятих моральних положень і не перетворюється тим самим в аморальне начало.

Відомою є аксіома – лише така держава насправді є суверенною і, що найважливіше, впевнено у своєму майбутньому, котра має вільних громадян з почуттям власної гідності й відчуттям особистої захищеності в цій країні. А гідність індивідуума – це така категорія, яка нерозривно пов'язана з національно-етнічною самоповагою та історичною пам'яттю, в якій сконцентрований шлях власного народу з його перемогами та поразками.

Передумовами формування у вихованців людської гідності взагалі і національної зокрема є постійне акцентування їхньої уваги на людські духовні цінності, формування почуттів совісті і честі, знання історії свого народу та його культурних надбань.

Критикуючи систему виховання своєї доби, І.Я. Франко називав причину її деградації, неспроможності виконання своїх завдань – це незнання, не володіння народними скарбами, тими духовними багатствами, бо ж “для нормального росту людської душі, – стверджує мислитель, – вимагається також нормального духовного корму”. Поклади таких нематеріальних та значно вагоміших цінностей І.Я. Франко радить шукати у культурі народу, у його мистецьких та літературних творах: “До аномалій нашого шкільного виховання належить страшенне

занедбання студій нашої старовини...я переконаний, що брак тої свідомості нашої старої культурної традиції треба вважати головною причиною тих інтелектуальних та моральних збочень...” [8, Т. 39, 30 – 31].

Ідеалом морально вихованої людини можна вважати літературного героя І.Я. Франка Бориса Граба. Йому письменник надав такі риси характеру: чесність, правдивість, скромність, людяність. А в “Передмові до видання “Вільям Шекспір. Король Лір” І.Я. Франко значущими називає й такі чесноти, як прощення та любов до ближнього: “Тільки збереження почуття любові та вдячності являється основою нової відбудови того морального світу; тільки любов і прощення провин вольних і невольних може вести людей далі, до кращої будучини”. Але у цьому світі все взаємопов'язано, взаємозалежно: “Правдива вдячність не купується дарами...вона пливе з любові – не до порфіри, не до дарунків, але до людини” [8, Т. 33, 199, 206].

Все прогресивне, нове у духовно-культурній, економічній та політично-правовій сферах життєдіяльності як окремої держави, так і світового людської спільноти досягається здобутками окремого індивідуума, який зреалізував свої внутрішні задатки. На думку І.Я. Франка, найважливішим завданням педагога є розкриття особистісних природних обдарувань вихованця, формування в ньому впевненості у своїй винятковості та успішності за умови працьовитості, бо людина – це найдивовижніший витвір природи.

Висновки. Гуманізм традиційно розглядається як система поглядів, основою якої є пріоритетне ставлення до людини, до її прав та обов'язків. У педагогіці гуманізм – це ідеал гармонійного розвитку особистості та реалізація її внутрішнього духовного потенціалу. В межах гуманізації освіти метою є не просто набуття знань та навичок, а гармонійний розвиток особистості за допомогою цих знань та вмінь.

Філософський підхід І.Я. Франка щодо визначення сутності ідей гуманної педагогіки ґрунтувався на засадах свободи, рівності, ставлення до особистості як до найвищої та неповторної цінності, усвідомлення того, що людина – не засіб, а мета індивідуального та суспільного розвитку.

1. Бех І.Д. *Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання.* – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

2. Крушельницький А. *Франко як педагог.* 3

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

нагоди 40-літнього ювілею його письменницької діяльності. – Львів: Наша школа, 1913. – С. 17.

3. Луців В. Педагогічне питання у творчості Івана Франка // *Життя і школа*. – 1996. – №3. – С. 34 – 40.

4. Мазепа В.І. Культуроцентризм світогляду Івана Франка. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. – 232 с.

5. Маланюк Є. Франко незнаний // *Дивослово*. – 1996. – №7. – С. 3 – 5.

6. Тихолоз Б. “Цілий чоловік” в етико-антропологічній концепції Івана Франка // *Слово і час*. – 1999. – №2. – С. 3 – 5.

7. Филипов В. Гуманістическая роль образования. Православие и воспитание // *Педагогіка толерантності*. – 2000. – №3 – 4. – С. 167 – 171.

8. Франко І.Я. Збір. творів у 50-ти томах. – К.: Наукова думка, 1978.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2008

УДК 378(410):34

Ірина Теплюк, здобувач Інституту педагогіки АПН України

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглядаються деякі аспекти розвитку професійного іншомовного спілкування на факультетах права університетів Великої Британії. Автор статті стисло аналізує систему підготовки бакалаврів права до професійного іншомовного спілкування та навчання за кордоном у процесі розвитку професійних навичок майбутніх британських юристів.

Ключові слова: професійне іншомовне спілкування, бакалавр, факультети.

Постановка проблеми. Професія юриста, особливість якої полягає в тісному зв'язку з повсякденним життям, є однією з найпопулярніших професій в Україні. Тому, володіючи лише теоретичними знаннями і не маючи практичного досвіду, студент дуже смутно уявляє всю цінність і складність цієї професії. Правова сфера будь-якої країни не обмежується тільки її правовими питаннями. Згідно з сучасним станом упровадження Болонського процесу в освіту європейських країн, зокрема України, та розширенням її міжнародних зв'язків у світовому просторі, юридична освітня галузь вимагає радикальних змін і гуманітаризації, включаючи сформовану готовність до здійснення професійного іншомовного спілкування у різноманітних сферах професійної діяльності. Правова освіта України потребує поглибленого впровадження системи професійного іншомовного спілкування на факультетах права, а досвід такої розвинутої у цьому напрямку країни як Велика Британія має для української правової вищої освіти велике значення.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі вже розглядалися та були описані деякі аспекти

професійного іншомовного спілкування як в Україні, так і за кордоном [1, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 17, 18 та ін.]. Було досліджено такі питання вищої освіти Великої Британії, а саме: реформа освіти [2], професійна підготовка вчителів іноземних мов [3], розвиток мовної освіти у середніх і вищих навчальних закладах [11]. Також проведені дослідження проблем професійного іншомовного спілкування у правовій сфері, а саме: досліджені проблеми правового навчання в юридичних вищих навчальних закладах (ВНЗ) засобами іноземної мови [18], формування комунікативної компетенції студентів юридичних спеціальностей в процесі навчання іноземної мови [8], формування правової картини світу в студентів юридичних спеціальностей засобами іноземної мови [16], професійно-орієнтоване навчання англійської мови студентів молодших курсів юридичних факультетів [12], проблеми інтеграції гуманітарних дисциплін при професійній підготовці курсантів юридичного інституту [19], проектування професійно орієнтованого навчання іншомовному мовленнєвому спілкуванню студентів юридичних ВНЗ [13], формування професійного юридичного іншомовного мовлення у курсантів вищих навчальних закладів МВС РФ